

macOS El Kitabı

İleri kullanıcılar için

Sistemi içinden yönet. Homebrew ve Brewfile, defaults ile gizli ayarlar, launchd, günlükler, ağ, güvenlik (SIP, Gatekeeper, sudo için Touch ID), APFS ve Time Machine, BSD araç farkları ve Kurtarma.

BÖLÜMLER

1. Homebrew derinlemesine
2. defaults ile gizli ayarlar
3. launchd: servisler ve zamanlanmış işler
4. Günlükler ve tanılama
5. Ağ komutları
6. Güvenlik
7. Kullanıcılar ve izinler
8. Diskler, APFS ve Time Machine
9. Güncellemeler ve kurulum diski
10. macOS'a özgü kullanışlı komutlar
11. Metin işleme ve boru hatları
12. Arşiv, yedek, senkronizasyon
13. zsh'yi kişiselleştirme
14. Performans ve güç
15. Kurtarma ve yeniden kurulum

Sarı eğik yazılar (<paket> gibi) senin dolduracağın yerlerdir. Terminal'de kopyalama Cmd+C, yapıştırma Cmd+V'dir. sudo ile başlayan komutlar sistemi değiştirir; ne yaptığını okumadan çalıştırma.

Homebrew derinlemesine

```
% brew bundle dump --file=~/.Brewfile
```

Kurulu tüm paket, cask ve App Store uygulamalarını Brewfile'a yazar.

```
% brew bundle --file=~/.Brewfile
```

Yeni Mac'te hepsini tek komutla kurar.

```
% brew leaves
```

Başka bir paketin bağımlılığı olmayan, elle kurduğunuz paketler.

```
% brew autoremove
```

Artık gerekmeyen bağımlılıkları kaldırır.

```
% brew pin <paket>
```

Paketi güncellemelere karşı sabitler. `unpin` çözer.

```
% brew deps --tree <paket>
```

Bağımlılık ağacı. Tersine: `brew uses --installed <paket>`.

```
% brew services list
```

Homebrew ile kurulan servisler (PostgreSQL, Redis...).

```
% brew services start <paket>
```

Servisi başlatır ve oturum açılışında çalıştırır.

```
% brew tap <kullanıcı>/<depo>
```

Üçüncü taraf formül deposu ekler.

```
% brew doctor
```

Homebrew kurulumundaki sorunları raporlar.

```
% brew install mas && mas upgrade
```

App Store uygulamalarını komut satırından günceller.

defaults ile gizli ayarlar

Uygulamaların ayarları plist dosyalarında durur; `defaults` bunları okuyup yazar. Değişiklikten sonra ilgili uygulamayı yeniden başlatman gerekir.

```
% defaults write com.apple.finder  
AppleShowAllFiles -bool true && killall  
Finder
```

Finder'da gizli dosyaları kalıcı olarak gösterir.

```
% defaults write com.apple.finder ShowPathbar  
-bool true && killall Finder
```

Finder'da yol çubuğu.

```
% defaults write com.apple.dock autohide-  
delay -float 0 && killall Dock
```

Otomatik gizlenen Dock beklemeden açılır.

```
% defaults write com.apple.screencapture  
location ~/Pictures/Ekran && killall  
SystemUIServer
```

Ekran görüntülerinin kaydedileceği klasör
(önce klasörü oluştur).

```
% defaults write com.apple.screencapture  
disable-shadow -bool true
```

Pencere görüntülerinde gölgeyi kaldırır.

```
% defaults write -g ApplePressAndHoldEnabled  
-bool false
```

Tuşa basılı tutunca aksan menüsü yerine tuş
tekrarı (oturumu yeniden aç).

```
% defaults write -g KeyRepeat -int 2
```

Daha hızlı tuş tekrarı (düşük değer daha hızlı).

```
% defaults read com.apple.dock
```

Bir uygulamanın tüm ayarları.

```
% defaults delete com.apple.dock autohide-  
delay && killall Dock
```

Ayarı varsayılanına döndürür.

launchd: servisler ve zamanlanmış işler

macOS'ta servisleri ve zamanlanmış işleri launchd yönetir. Kullanıcı servisleri

~/Library/LaunchAgents/ , sistem servisleri /Library/LaunchDaemons/ altındaki plist dosyalarıyla tanımlanır.

```
% launchctl list | grep -v com.apple
```

Apple dışı yüklü kullanıcı servisleri.

```
% launchctl print gui/$(id -u)/<etiket>
```

Bir servisin ayrıntılı durumu.

```
% launchctl bootstrap gui/$(id -u)  
~/Library/LaunchAgents/<ad>.plist
```

Kullanıcı servisini yükler ve başlatır.

```
% launchctl bootout gui/$(id -u)/<etiket>
```

Servisi durdurup kaldırır.

```
% launchctl kickstart -k gui/$(id -u)/<etiket>
```

Servisi yeniden başlatır.

```
% sudo launchctl list
```

Sistem servisleri.

iPUCU plist içinde StartCalendarInterval anahtarı işi belirli saatte, StartInterval belirli aralıklarla çalıştırır; cron'un macOS karşılığıdır.

Günlükler ve tanılama

```
% log show --last 30m --predicate  
'messageType == error' --style compact
```

Son 30 dakikadaki hatalar.

```
% log stream --predicate 'process == "  
<süreç>'"
```

Bir sürecin günlüğünü canlı izler.

```
% log show --last 1h --predicate  
'eventMessage contains "<metin>"'
```

Günlükte metin arar.

```
% open -a Console
```

Konsol uygulaması: günlükler ve çökme raporları.

```
% ls ~/Library/Logs/DiagnosticReports
```

Uygulama çökme raporları.

```
% sudo sysdiagnose
```

Apple desteğine gönderilecek kapsamlı tanılama arşivi.

Ağ komutları

```
% ipconfig getifaddr en0
```

Wi-Fi arayüzünün IP adresi.

```
% networksetup -listallhardwareports
```

Ağ arayüzleri ve adları.

```
% networksetup -getdnsservers Wi-Fi
```

DNS sunucuları.

```
% sudo networksetup -setdnsservers Wi-Fi  
1.1.1.1 9.9.9.9
```

DNS sunucularını değiştirir. Varsayılanı dönmek için `Empty` .

```
% sudo dscacheutil -flushcache; sudo killall  
-HUP mDNSResponder
```

DNS ön belleğini temizler.

```
% lsof -iTCP -sTCP:LISTEN -n -P
```

Dinleyen portlar ve programları.

```
% networkQuality
```

Yerleşik internet hız testi.

```
% route -n get default
```

Varsayılan ağ geçidi.

```
% scutil --dns
```

Ayrıntılı DNS yapılandırması.

```
% ping -c 4 <adres>
```

Erişilebilirlik testi. `traceroute` yolu gösterir.

Güvenlik

```
% fdesetup status
```

FileVault durumu.

```
% csrutil status
```

Sistem Bütünlüğü Koruması (SIP) durumu. Kapatmak yalnızca Kurtarma'dan yapılır; önerilmez.

```
% spctl --status
```

Gatekeeper durumu.

```
%  
/usr/libexec/ApplicationFirewall/socketfilter  
fw --getglobalstate
```

Uygulama güvenlik duvarı durumu. Açmak:
`sudo ... --setglobalstate on` .

```
% codesign -dv --verbose=4  
/Applications/<Uygulama>.app
```

Uygulamanın imzası ve geliştiricisi.

```
% sudo cp /etc/pam.d/sudo_local.template  
/etc/pam.d/sudo_local && sudo nano  
/etc/pam.d/sudo_local
```

sudo için Touch ID: dosyadaki `auth`
`sufficient pam_tid.so` satırının başındaki `#`
işaretini kaldır (macOS 14 ve sonrası;
güncellemelerde silinmez).

```
% tccutil reset All <paket-kimliği>
```

Bir uygulamanın tüm gizlilik izinlerini sıfırlar
(ör. com.apple.Terminal).

İPUÇU Terminal'in bazı klasörlere (Belgeler, Masaüstü, harici diskler) erişimi izin ister. Toplu
işlerde Sistem Ayarları > Gizlilik ve Güvenlik > Tam Disk Erişimi'ne Terminal'i ekle.

Kullanıcılar ve izinler

macOS'ta sudo yetkisi `admin` grubuna üyelikle verilir.

```
% id
```

Kullanıcı kimliğin ve grupların.

```
% dscl . list /Users | grep -v '^_'
```

Gerçek kullanıcı hesapları.

```
% sudo dseditgroup -o edit -a <kullanıcı> -t  
user admin
```

Kullanıcıyı yönetici yapar.

```
% chmod +x <dosya>
```

Çalıştırılabilir yapar.

```
% sudo chown -R <kullanıcı>:staff <yol>
```

Sahibini değiştirir (macOS'ta kullanıcıların
varsayılan grubu staff).

```
% ls -le <yol>
```

ACL izinleriyle birlikte listeler.

Diskler, APFS ve Time Machine

```
% diskutil apfs list
```

APFS kapsayıcıları ve birimleri.

```
% diskutil info /
```

Başlangıç biriminin ayrıntıları.

```
% diskutil verifyVolume /
```

Birimi denetler. Onarım için Disk İzlenesi > İlk Yardım.

```
% tmutil listlocalsnapshots /
```

Yerel Time Machine anlık görüntüleri.

```
% sudo tmutil deletelocalsnapshots <tarih>
```

Belirli bir yerel anlık görüntüyü siler (tarih yukarıdaki listeden).

```
% tmutil startbackup
```

Hemen Time Machine yedeği başlatır.
`tmutil latestbackup` son yedeği gösterir.

```
% du -sh ~/Library/* 2>/dev/null | sort -h | tail
```

Kitaplık klasöründe en çok yer kaplayanlar.

```
% hdiutil create -srcfolder <klasör> arxiv.dmg
```

Klasörden disk görüntüsü oluşturur.

Güncellemeler ve kurulum diski

```
% softwareupdate --list
```

Bekleyen güncellemeler.

```
% sudo softwareupdate -ia --restart
```

Tüm güncellemeleri kurar ve gerekirse yeniden başlatır.

```
% softwareupdate --list-full-installers
```

İndirilebilecek tam macOS yükleyicileri.

```
% softwareupdate --fetch-full-installer --full-installer-version <sürüm>
```

Tam yükleyiciyi Uygulamalar klasörüne indirir.

```
% sudo /Applications/Install\ macOS\ <Ad>.app/Contents/Resources/createinstallmedia --volume /Volumes/<USB>
```

Önyüklenebilir macOS kurulum USB'si hazırlar (USB silinir).

```
% softwareupdate --install-rosetta --agree-to-license
```

Apple Silicon'da Intel uygulamaları için Rosetta 2'yi kurar.

macOS'a özgü kullanışlı komutlar

```
% sips -Z 1600 *.jpg
```

Resimleri en uzun kenar 1600 piksel olacak şekilde küçültür (dosyaların üstüne yazar).

```
% sips -s format png <resim>.heic --out  
<resim>.png
```

HEIC fotoğrafı PNG'ye çevirir.

```
% textutil -convert docx <dosya>.rtf
```

Belge biçimi dönüştürür (txt, rtf, html, docx).

```
% screencapture -T 5 ~/Desktop/ekran.png
```

5 saniye sonra ekran görüntüsü alır.

```
% say "<metin>"
```

Metni sesli okur. Uzun bir iş bitince haber vermek için: `uzun-komut; say bitti`.

```
% mdls <dosya>
```

Dosyanın Spotlight üst verileri (boyut, çözünürlük, indirildiği adres).

```
% open -a "<Uygulama>" --args <parametre>
```

Uygulamayı parametreyle başlatır.

Metin işleme ve boru hatları

macOS'taki grep, sed ve find BSD sürümleridir; bazı seçenekleri Linux'takinden farklıdır. GNU sürümleri için `brew install coreutils gnu-sed grep findutils` (gsed, ggrep, gfind olarak gelir).

```
% grep -rni "<metin>" <klasör>
```

Klasörde büyük/küçük harf duyarlı, satır numaralı arama.

```
% sed -i '' 's/<eski>/<yeni>/g' <dosya>
```

Dosyada bul-değiştir. BSD sed'de `-i` 'den sonra boş tırnak (`''`) gerekir.

```
% awk '{print $1, $3}' <dosya>
```

1. ve 3. sütun.

```
% sort <dosya> | uniq -c | sort -rn | head
```

En sık tekrar eden satırlar.

```
% find . -name "*.log" -mtime +7 -delete
```

7 günden eski .log dosyalarını siler.

```
% <komut> | tee <dosya>
```

Çıktıyı hem ekrana hem dosyaya yazar.

```
% diff -u <eski> <yeni>
```

İki dosyanın farkı.

```
% curl -s <URL> | jq '.'
```

JSON biçimlendirme (`brew install jq`).

Arşiv, yedek, senkronizasyon

```
% tar -czvf <arşiv>.tar.gz <klasör>
```

gzip arşivi.

```
% tar -xvf <arşiv>
```

Arşivi açar.

```
% ditto -c -k --keepParent <klasör>  
<arşiv>.zip
```

Finder'ın "Sıkıştır" ıyla aynı zip; macOS üst verilerini korur.

```
% zip -r <arşiv>.zip <klasör> -x "*/.DS_Store"
```

Windows'a gidecek zip'ten .DS_Store dosyalarını dışarıda bırakır.

```
% rsync -avh --progress <kaynak>/ <hedef>/
```

Klasörü eşitler; yalnızca değişenleri kopyalar.

```
% rsync -avh --delete --dry-run <kaynak>/  
<hedef>/
```

Aynalama; önce --dry-run ile ne silineceğini gör.

zsh'yi kişiselleştirme

zsh ayarları ev klasöründeki `~/.zshrc` dosyasındadır; oturum açılışında bir kez çalışacaklar `~/.zprofile` 'a yazılır.

```
% nano ~/.zshrc
```

Kabuk ayar dosyasını açar (yoksa oluşturur).

```
alias guncelle='brew update && brew upgrade  
&& softwareupdate --list'
```

Tek kelimeyle güncelleme kontrolü.

```
alias ll='ls -lahG'
```

Renkli ayrıntılı liste.

```
export PATH="$HOME/bin:$PATH"
```

PATH'e klasör ekler.

```
% source ~/.zshrc
```

Değişiklikleri yükler.

```
% brew install zsh-autosuggestions zsh-syntax-highlighting
```

Geçmişten öneri ve sözdizimi renklendirme; kurulumun sonunda yazan `source` satırlarını `.zshrc`'ye ekle.

Performans ve güç

```
% pmset -g
```

Güç ayarları.

```
% pmset -g assertions
```

Mac'in uyumasını engelleyen süreçler.

```
% sudo pmset -a lowpowermode 1
```

Düşük Güç Modu'nu açar (0 kapatır).

```
% system_profiler SPPowerDataType | grep -E  
'Cycle Count|Condition|Maximum Capacity'
```

Pil döngü sayısı ve sağlığı.

```
% sudo powermetrics --samplers  
cpu_power,gpu_power -i 1000 -n 5
```

İşlemci ve GPU güç tüketimi ölçümü.

```
% sudo purge
```

Disk önbelleğini boşaltır (ölçüm yapmadan önce).

Kurtarma ve yeniden kurulum

iPUCU Kurtarma'ya giriş. Apple Silicon: Mac kapalıyken güç düğmesine basılı tut, "Başlangıç seçenekleri yükleniyor" yazınca Seçenekler'i seç. Intel: açılışta Cmd+R.

iPUCU Güvenli Mod. Apple Silicon: güç düğmesine basılı tutarak seçeneklere gir, başlangıç diskini seç, Shift'e basılı tutup "Güvenli Modda Devam Et". Intel: açılışta Shift'e basılı tut. Sorunlu giriş öğelerini ve uzantıları ayıklamak için.

Kurtarma > Disk İzlenesi > İlk Yardım

Önce kapsayıcıyı, sonra birimleri onarır.

Kurtarma > macOS'u Yeniden Yükle

Sistemi yeniden kurar; kişisel dosyalar ve uygulamalar yerinde kalır.

Kurtarma >

Tüm sistemi bir yedek anına döndürür.

Time Machine Yedeğinden Geri Yükle

% resetpassword

Kurtarma'daki Terminal'de parola sıfırlama yardımcısını açar.

İPUCU Apple Silicon Mac hiç açılmıyorsa başka bir Mac'teki Apple Configurator ile DFU modunda "Canlandır" (veriler kalır) ya da "Geri Yükle" (her şey silinir) yapılabilir.

Komutlar macOS 14 Sonoma ve sonrası (Apple Silicon ve Intel) için yazıldı. Menü adları Türkçe arayüze göre verildi; İngilizce arayüzde parantez içindeki karşılıklara bak. `sudo` ile başlayan komutlar sistemi değiştirir, ne yaptığını okumadan çalıştırma.